

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno.
Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni;
za četrto leto eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto.
Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne
vračajo. — Cene inseratov po 20 h od enostopne petit-vrste, za
večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 25. septembra 1906.

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Zadruga: Zvezina skupščina. Zadrugi pokret u Dalmaciji. Prvi avstrijski zadrugi shod. Gospodarska zveza v Ljubljani. Hranilnica. Mlekarskim zadrugam. — **Gospodarsko berilo:** Danska in Švedija, uzorni poljedelski državi. Amerikanska iznajdljivost. Gnojenje z umetnimi gnojili. K trgatvi. O črvivosti letošnjega sadja in kako se je obranimo. Ustanovitev novega industrijskega podjetja. Inserati.

ZADRUGA.

Zvezina skupščina,

dne 20. avgusta 1906.

(Nadaljevanje).

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnji zvezini skupščini.

Zapisnik o zadnji zvezini skupščini se soglasno odobri.

Skupščina vzame na znanje, da so se vsi sklepi zadnje skupščine izvršili.

2. Poročilo načelstva.

Zvezin predsednik č. g. dr. Krek omenja, da je bilo leto 1905 leto težkega dela.

Vrh tega se je v letu 1905 zvezo, njeno načelstvo in uradništvo grdo napadalo. Vsi neprijatelji zveze so se posluževali bivšega zvezinega revizorja, koji je dal za napade svoje ime, ki pa je pri tem doživel usodo vseh izdajalcev.

Seveda nam niso ostali neznani oni, ki so tičali za izposojenim ali plačanim imenom in radi tega nam velevali lastni razum, da si dotičnik, kojih nekteri nam kažejo v oči hinavsko prijaznost, malo previdneje ogledamo.

Napadi niso nikogar vznemirili.

Načelstvo je ohranilo mirno kri, ker je vedelo, da se v kratkem dokaže neutemeljenost vseh napadov.

A tudi nobena zvezina zadruga se ni vznemirila — tem manj pa odstopila, pač pa je zveza pridobila v lanskem letu 61 novih zadrug.

Zvezi se še sem ter tje tudi rado očita, da je politična.

Poročevalec povdarja, da se zvezino načelstvo z neko nervoznostjo ogiblje vsega, kar bi moglo v najmanjši meri opravičiti tako očitjanje. Če so pa v zvezinem načelstvu osebe, ki tudi politično delujejo, je krivo temu to, ker se ne dobijo druge, ki bi stopile na njih mesto.

Če bomo pa kedaj tako srečni, da bomo mogli diferencirati, t. j. delo deliti, pa bodo z veseljem odstopili politiki v sedanjem načelstvu, da pridejo na njih mesto možje, ki se bodo pečali samo le z gospodarskim delom.

Kar se tiče uradništva, ima to od načelnštva samo le strog ukaz, da izvršuje svoje posle, glede svojega zasebnega mišljenja pa je popolnoma prosto.

Zadružna zveza nima s politiko celo nič opraviti in dobro delo stori vsakdo, kdor pomaga izpodbiti predsodek, da je Zadružna zveza klerikalna.

Skupščina je predsednikovim izvajanjem soglasno pritrdila.

Zvezin uradni ravnatelj g. Rožman poda nato kratek pregled zadrugnega delovanja v l. 1905.

Koncem leta 1904 imela je zveza 224 včlanjenih zadrug, koncem leta 1905 pa že 285, a danes jih je 321.

Teh 321 zadrug porazdeli se sledeče:

158 rajtajzenovk (na Kranjskem 100, na Štajerskem 12, na Koroškem 1, na Goriškem 2, v Istri 28, v Trstu in okolici 3, v Dalmaciji 12).

16 drugih posojilnic.

48 nakupovalnih in prodajalnih zadrug.

15 strogo kmetijskih zadrug.

25 konsumnih zadrug.
40 mlekarskih zadrug.
6 vinorejskih zadrug.
1 zeljarska zadruga.
1 sadjarska zadruga.
1 živinorejska zadruga.
1 oljarska zadruga.
1 mlinarska zadruga.
1 klesarska zadruga.
1 stavbinska zadruga.
1 tiskarska zadruga.
1 železo obrtna zadruga.
1 mizarska zadruga.
1 sodarska zadruga.
1 sodavičarska zadruga.
1 čevljarska zadruga.

Po deželah:

Kranjsko: 189 zadrug.
Istra: 65 „
Štajersko: 30 „
Dalmacija: 20 „
Goriška: 9 „
Trst z okolico: 5 „
Koroško: 3 „

Jedna glavnih nalog zveze je, da izvršuje pri včlanjenih zadrugah postavno revizijo.

Samo le zveza izvršuje pri svojih zadrugah postavno revizijo, pa nobena druga oblast.

Do sedaj je zveza izvršila že pri vseh svojih članicah prvo postavno revizijo, pri mnogih že tudi drugo.

Pregledalo se je:

Leta 1904: 65 zadrug.

Pri teh je revizija trajala:

pri 21 zadrugah po 1 dan.
„ 29 „ „ 2 dni.
„ 6 „ „ 3 „
„ 1 zadrugi „ 4 „
„ 2 zadrugah „ 5 „
„ 4 „ „ 6 „
„ 1 zadrugi „ 7 „
„ 1 „ „ 8 „

Za vseh 65 revizij rabilo se je 150 dni, toraj povprečno za vsako revizijo čez 2 dni.

Leta 1905: 170 zadrug.

Pri teh je revizija trajala:

pri 102 zadrugah po 1 dan.
„ 46 „ „ 2 dni.
„ 15 „ „ 3 „
„ 2 „ „ 5 „
„ 2 „ „ 7 „
„ 1 zadrugi „ 14 „
„ 1 „ „ 15 „
„ 1 „ „ 71 „

Za vseh 170 revizij se je rabilo 363 dni, toraj povprečno za vsako revizijo čez 2 dni.

Leta 1906 izvršilo se je 46 prvih revizij, od teh so trajale:

34 revizij po 1 dan.
7 „ „ 2 dni.
2 reviziji „ 3 „
2 „ „ 4 „
1 revizija „ 8 „

V celem se je izvršilo prvih postavnih revizij 281, za koje se je rabilo 583 dni, ali povprečno za vsako revizijo čez 2 dni.

Vrh tega izvršila je zveza že 54 drugih revizij; od teh so trajale:

18 revizij po 1 dan.
26 „ „ 2 dni.
3 revizije „ 3 „
2 reviziji „ 4 „
1 revizija „ 5 „
1 „ „ 7 „
3 revizije „ 8 „

Za vseh 54 revizij se je rabilo 123 dni, ali povprečno za vsako čez 2 dni.

Odkar ima zveza revizijsko pravico, izvršila je 335 revizij, ki so trajale skupno 706 dni, ali povprečno vsaka čez 2 dni.

Zadružni pokret u Dalmaciji.

Nagli je razvitak novih gospodarskih oblika u prošlom vijeku iz temelja promijenio način življenja naroda, koji su se još kretali u okviru starih i preživjelih običaja. Sve viši razvoj država iz agrarnih u industrijalne, dok je na jednoj strani urodio ogromnim napretkom, na drugu je stranu donio rasulo. Seljačko je pučanstvo do tada živjelo još starim životom. Svoje je male potrebe namirivalo izmjenjivanjem produkata. Nije osjećalo potrebu novca, dok mu je nijesu učinili čutljivom novi gospodarski oblici. Desetinu je u naravi zamijenio teški porez u novcu. Poljoprivredni radnik nije više radio za hranu i obuću, nego je tražio platu u novcu. Oslobogjenje kmeta u vlasnika zemljišta trebalo je izvesti opet novcem. A toga seljak nije imao. Dobio ga je na vjeresiju, jer je njegovo zemljište predstavljalo realnu vrijednost. Ali su dugovi, skupa s novim potrebama, iz raznih uzroka sve više rasli. Industrija je svakim danom sve više vukla u gradove seljačke snage, koje su rado zapuštale svoja prezadužena imanja. Konac je konca bio, da je seljaštvo neprestano i brojno i imućstveno opadalo.

Kapitalistički oblici gospodarskog života imali su naravnu posljedicu, da mali posjednik i obrtnik iščezava sve više. Njihov je spas od konačne propasti ležao u razumnom udruživanju za obranu skupnih interesa. Poslije pojedinih pokusa, koji su se sretnim

pokazali, započeo je u naprednim europskim zemljama intenzivni zadružni pokret početkom druge polovice prošlog stoljeća. Nade, koje su začetnici u nj polagali, nijesu prevarile. Danas je zadrugarstvo došlo do gigantske snage i svakim se danom sve više razvija i stvara nove oblike udruživanja.

Preokret u gospodarskom životu velikih europskih naroda povukao je za sobom, kako je naravno, i našu malu Dalmaciju. Nu dok su drugovdje dobili obilnu rekompenciju radi propadanja seljačkog stališa u razvitku industrije, u Dalmaciji toga nije bilo. Još dandanas ne možemo govoriti o kakvom industrijalnom životu kod nas u Dalmaciji, dok je naprotiv seljaštvo na rubu propasti, o čemu najbolje govore hipoteke u zemljišnim knjigama i iseljavanje u tuguinu. Misao, da se udruživanjem spasi seljaka, došla je među nas pô stoljeća kasnije. Istom koncem devedesetih godina prošlog vijeka počelo je zadružno gibanje. Pokojni splitski odvjetnik i narodni zastupnik Srećko Karaman poveo je bio agitaciju za udruživanje i objelodanio je neke knjižice o tomu. Zauzimanjem uspjelo mu je, da predobije za zadružnu misao Zemaljski Odbor, koji je počeo pomagati malim pripomoćima ustrajanje novih zadruga i namjestio za njih putujućeg učitelja. Pored zadruga, koje su se osnovale pod zakriljem Zemaljskog Odbora, nekoliko ih je osnovano nezavisno, a nekoliko opet isključivo srpskih poticanjem prosvjetno privrednog društva „Srpska Zora“. Za ove posljednje najveće zasluge ima dr. Rudolf Sardelić. Kad je on iz nekih političkih razloga ostupio od akcije i pokret je srpskih zadruga jenjao. Na žalost mogli smo se uvjeriti, da kod nekih faktora tih zadruga nema pravog zadružnog smisla. Baš smo ovih dana doznali, da je jedna srpska kreditna zadruga isposugjivala jednoj srpskoj zemljoradničkoj zadruzi novac uz kamatu od o s a m p o s t o !

Danas je u Dalmaciji svega registrirano 110 zadruga, od kojih su 73 novčane. Između ovih je 63 rajfajzenovka i 10 po sistemu Schulze-Delitsch. Od 37 nenovčanih zadruga 6 ih je konsumnih, 5 uljarskih, 4 ribarske, 2 težačke, 2 ružmarinske, 2 klesarske 2 vinarske i po 1 željezarska, pčelarska i izvozna i 11 srpskih zemljoradničkih zadruga, koje su ujedno privredne i kreditne zadruge, osnovane na neograničenom jamstvu. Od cjelokupnog broja svih ovih zadruga 93 je hrvatskih i 17 srpskih. Numerično bi stanje zadruga, uzme li se u obzir, da je pokret za osnivanjem započeo istom pred deset godina, bilo povoljno. Nije tako s poslovanjem i zadružnom misli kod dobrog dijela zadruga. U ovih je deset godina već nekoliko rajfajzenovka likvidiralo, neke se nalaze u likvidaciji a neke zadruge postoje samo na imenu.

Potražimo li uzrok slabom uspjehu jednog dijela zadruga naći ćemo ga u tomu, što dobrom dijelu njihovih članova i voditelja nijesu bili jasni konačni

ciljevi zadrugarske misli i što su imućniji stališi — da ne govorimo o bankovnim poduzećima — bili neraspoređeni prema zadrugama, koje nijesu mogle dobiti potrebne kredite, ili ako su ih dobile, to je bilo u najviše slučaja uz nepovoljne uvjete. U tom pogledu nije do danas ni Zemaljski Odbor učinio ništa za one zadruge, koje su se njemu priklonile.

Kad je naime stupio u krepost zakon o obveznoj reviziji privredno-tečevnih zadruga, Zemaljski je Odbor izjavio, da on sebi pridržaje pravo, da revidira zadruge, kojim je dao kakovu potporu. Nu osim revizije nije on ništa drugo do danas učinio za svoje zadruge, pa zato nije čuda da od svih zadruga sad je samo 32 rajfajzenovke pod revizijom Zemaljskog Odbora. Srpske su zadruge htjele obrazovati posebni savez, ali mu vlada nije priznala revizijsku pravicu. U poslovnom saobraćaju stoje ove zadruge sa „Srpskom Bankom“ u Zagrebu, koja im je za pravo novčana centrala. Od ostalih zadruga nekoliko ih nije u nikakvoj svezi, a druge opet, koje su se samostalno ustanovile i koje danas najbolje uspijevaju, pridružile su se ljubljanskoj „Zadružnoj Svezi“, kojoj je do danas pristupilo već 23 zadruge a neke su druge već prijavile, da će pristupiti. Ove su sretno riješile i pitanje novčane centrale, koju su na najkulantniji način dobile u istoj Svezi. Nu nije s ovim sve učinjeno na tom polju.

Mjeseca novembra godine 1904 bio je u Dubrovniku inicijativom predsjednika „Zadružne Sveze“, dr. J. Kreka za poziv dubrovačke „Hrvatske Pučke Štedionice“ prvi zadružni sastanak, kojemu je pristupilo nekoliko zastupnika dalmatinskih zadruga. Na sastanku je bilo zaključeno, da u svrhu jake zadružne organizacije pristupe dalmatinske zadruge u ljubljansku Svezu. Razlozi političke i kampanilističke naravi spriječili su, da nije odmah u početku svestrano bio proveden zaključak dubrovačke konferencije. Nu ona je ipak imala taj uspjeh, da je javno mišljenje mnogo zainteresovala za zadružnu ideju, te je i sam sabor uvidio, da je dužan, da nešto učini za zadrugarstvo, pak je lanjske godine zaključio, da će dati na raspolaganje 200.000 kruna uz malu kamatu, iz koje će se svote davati krediti zadrugama. To do danas nije još izvršeno, jer se Zemaljski Odbor nije još odlučio, komu da povjeri taj iznos na rukovanje.

Poslije dubrovačke konference inicijativom Dum Frana Ivaniševića, koji je jedan od najzaslužnijih za zadružni pokret, bio je u Splitu sastanak nekolicine predstavnika dalmatinskih zadruga. Na sastanku su se predstavnici izrekli, da se obrazuje samostalan savez, a ujedno su zabacili osnovu pravila takog saveza, koju je bio predložio zemaljski odbor i zaključili da se ne pristupi ljubljanskoj Svezi. Nu kao da obrazovanje posebnog dalmatinskog saveza, a osobito

pitanje novčane centrale, nailazi na velike poteškoče. I sami Dum Frano Ivanišević kao da je izgubio vjeru u ostvarenje tog zaključka, pak je pred malo dana izjavio u „Pučkom Listu“, da on ne bi bio protivnik, da se dalmatinske zadruge priključe ljubljanskoj Svezi. Ova je megjutim učinila korak dalje, koji će biti od velikog značenja za daljnji razvoj našega zadrugarstva.

U ljubljanskoj je Svezi danas učlanjeno preko polovice svih zadruga u slovenskim i hrvatskim zemljama. Na zadnjoj njezinoj skupštini bilo je zaključeno, da se osnuju za pojedine zemlje posebni pododbori. Ovakov će se pododbor kroz najkraće vrijeme ustanoviti i za Dalmaciju. Bit će u mnogomu samostalan i autonoman, a vodstvo će njegovo preuzeti domaći ljudi, koje izaberu dalmatinske zadruge.

Novčana centrala, koja je već do sad pokazala krasne uspjehe, imat će u Dalmaciji uz vodstvo svoju filijalu, čijem će biti mnogo olakšan megjusobni poslovni saobraćaj dalmatinskih zadruga. Opravdano je očekivanje da će tom pododboru i Zemaljski Odbor povjeriti glasovani kredit. Na taj će se način najpovoljnije riješiti pitanje saveza dalmatinskih zadruga i njihovo financiranje.

Prvi avstrijski zadrudni shod.

Razvoj in stanje kmetijskega zadrudništva na Nižjeavstrijskem

(Nadaljevanje.)

Kakor smo razvideli, negovale so posojilnice-rajfajzenovke kmetijski kredit in so splošno koristile nižjeavstrijskim kmetovalcem.

Da se pa zadrudna ideja popolnoma vresniči, morali smo se lotiti še večje in težje naloge, t. j. zadrudna prodaja pridelkov.

Ko smo snovali posojilnice-rajfajzenovke, našli smo nasprotja, nastopili so gospodarski in politični neprijatelji.

Ko so se pa začele snovati zadruge za unovčenje kmetijskih pridelkov, našli smo druge ovire i. s. preveliko navdušenje in poleg tega nismo imeli zadrudne zveze.

Na Nižjeavstrijskem vzel je namreč deželni odbor zadrudništvo v svoj delokrog, vsled česar se ni ustanovila prepotrebna zadrudna zveza, kakoršno so si ustanovile zadruge v drugih deželah.

Naše nedenarne zadruge morale so se ozirati na glavne pridelke kmetovalcev, t. j. mleko, vino in žito.

S 1. januarjem 1900 pričela je poslovati nižjeavstrijska mlekarna.

Koncem leta 1905 ji je bilo pridruženih 76 mlekarskih zadrug s 286.020 K vplačanimi deleži, ki se po $4\frac{1}{2}\%$ zaobrestujejo.

Ker je vpeljana navadno zakonito jamstvo, dajejo vplačani deleži 572.040 K jamstva.

Teh 76 mlekarskih zadrug oddalo je v letu 1905 nižjeavstrijski mlekarni 12,836.501 litrov mleka (na dan povprečno 35.170 litrov) in 105.591 kg surovega masla.

Povprečno je dobila vsaka zadruga za 1 liter mleka na Dunaju 16.57 vinarjev.

Nižjeavstrijska mlekarna izbaja jako dobro, ker je Dunaj velikansko sesavno dete, ki ji odvzame vse mleko.

Nižjeavstrijski kmetovalci pričeli so pa tudi na žitna skladišča misliti.

K temu so je napotila poročila o takih zadrugah na Bavarskem, posebno pa še namen, tem potom prodajati žito c. kr. erarju.

Prva skladiščna zadruga ustanovila se je l. 1898, leta 1899 se jih je ustanovilo 9, leta 1900 4, leta 1901 5, leta 1903 2 — toraj skupno 21 zadrug.

Za malo skladiščno zadrugo se je proračunalo na stroških za opravo 20.000 K — in za večjo zadrugo 44.000 K.

Vrednost stavb in strojev je znašala pri vseh okroglo 2 milijona kron, med tem ko so imele lastnega premoženja na deležih 160.059 K.

Ker so si morale skladiščne zadruge za poslovanje vrh tega izposoditi okroglo 2,500.000 K, so imele skupnega dolga okroglo 4,500.000 K — in bi morala od tega na leto plačevati 200.000 K obresti.

Seveda je bilo to jako nezdravo razmerje. In če bi ne bilo nobenega drugega vzroka, bi moralo že to nesrečno razmerje skladiščne zadruge ugonobiti.

In res so imele vse skladiščne zadruge v dveh, treh letih velike zgube, pri jedni je znešala zguba koncem leta 1903 celo 25.000 kron.

Da se skladiščne zadruge rešijo, pričelo se je s sanacijo in je nižjeavstrijska dežela določila za to leta 1905 in 1906 po 300.000 kron.

Ako bi se pri nas na Slovenskem kaj takega pripetilo, bi nas vse zadrugarje že davno križali, saj nas obglavljajo po časopisih, če kako našo konsumno zadrugo zadene najmanjša izguba.

Glavni vzrok slabega stanja skladiščnih zadrug na Nižjeavstrijskem povedal je referent med vrstami, ker je omenil, da se je načelo samopomoči prezrlo; dežela je kupila svet, je postavila hišo, je preskrbela stroje, je dala lepa pravila in je določila činitelje; odkod pa pride denar, ni zvedel nikdo, kakor tudi nikdo ni bil zadostno podučen v namenu in bistvu teh združnih naprav.

Kdor je referenta razumel, je vedel, da hoče reči, skladiščne zadruge niso mogle prospevati, ker nimamo združne zveze, ki edina more kaj takega preprečiti, ker vpoštevava vse predpogoje združništva.

Leta 1898 ustanovila se je nižjeavstrijska kletarska zadruga.

V začetku bi ji naj pristopili dobri vinorejci, a ko bi se na deželi ustanovilo zadostno število vinorejskih zadrug, bi naj obstala iz teh.

Kakor je pri vinu umevno, je tu prevladala sama navdušenost.

Lastno premoženje na deležih je znašalo okroglo 3000 K — jamstvo 61.000 kron.

A dolga imela je kletarska zadruga 615.378 K.

Kaj čuda, da je bilo že začetkom leta zgube 355.000 kron.

V pokritje te zgube prispevala je država 75.000 kron, dežela 75.000 kron, nabralo se je 57.500 K, a ostanek naj bi se pokrila iz deželne zaklada, ki je bil namenjen, kakor znano, za vse združništvo.

In vsi ti nevspehi se morajo pisati na rovaš dejstvu, da nimamo prave združne organizacije t. j. da na Nižjeavstrijskem ni združne zveze.

Ustanovila se je sicer centralna blagajna, a ne toliko iz združnih obzirov, temveč radi jamstva, katero nudi in tako daje neko kreditno podlago.

Da ta centralna blagajna ne more biti uzor združne organizacije, priča izpoved referentova, da je do leta 1903 pri centralni blagajni vse kredite dovoljeval referent deželne odbora.

Iz končnih besed referenta je bila posneti želja, da se tudi na Nižjeavstrijskem ustanovi lastna združna zveza.

Na shodu navzoči Slovenci smo po tem referatu občutili neko zadovoljnost, da se naši deželni odbori ne vmešavajo v naše združništvo.

Deželni odbori naj združništvo podpirajo, a združno delo naj prepustijo združnim zvezam.

Gospodarska zveza, centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

reg. zadruga z omejeno zavezo.

Združna zveza v Ljubljani je matica vseh jugoslovanskih zadrug.

Že sedaj je v njej združena polovica vseh jugoslovanskih zadrug, in ni več daleč čas, da bodo v njej zbrane vse jugoslovanske zadruge, koje je rodila res združna ideja. „Združna zveza“ izvršuje pri vseh svojih zadrugah postavno revizijo, jim preskrbuje potrebni denar, oziroma, če ga imajo odveč, jim ga ugodno zaobrestuje, ona zastopa povsod neustrašeno njih koristi, jim je učiteljica in voditeljica; ona izdaja združno glasilo, skrbi za tiskovine itd. itd.

Do leta 1904 bila je tudi blagovna centrala. Z ozirom na nerazvite slovenske trgovske razmere pa so njeni voditelji sprevideli, da je treba za trgovske posle posebne zveze, ki bi se naj pečala samo le z blagovnim poslovanjem.

Ustanovila se je toraj „Gospodarska zveza“, centrala za skupni nakup in prodajo.

Bila je to srečna misel, ki pomenja za naše združništvo velik napredek.

Vse zadruge, ki niso posojilnice, imajo v njej narboljo pomočnico.

Mlekarskim zadrugam spravlja „Gospodarska zveza“ v denar njih izdelke; ni se jim treba bati nikake zgube, kakor so jo ravno v zadnjem času doživele nekatere mlekarske zadruge, ki so same prodajale mleko in maslo.

Zguba, ki je zadela mnoge mlekarske zadruge, je za nje glasen opomin, da se pri prodaji poslužujejo „Gospodarske zveze“.

Zadruge, ki spravlja v denar pridelke svojih članov, so popolnoma varne le tedaj, če se pri prodaji poslužujejo „Gospodarske zveze“.

Konsumna društva so pa že po svojem položaju prisiljena, da naročujejo vse potrebno blago samo le pri „Gospodarski zvezi“, ker drugače bogatijo samo le združništvo in navadno tudi našemu narodu sovražne trgovce, ki se vrh tega še iz zadrug, ki pri njih kupujejo, norčujejo in se sami hvalijo, da si dajo zadruge natvezati najslabše blago.

Pripomniti moramo, da je „Gospodarska zveza“ pod neposrednim nadzorstvom „Združne zveze“ in so v njenem načelstvu od vodstva „Združne zveze“ gg. podpredsednik Belec, član načelstva dr. Lampe in uradni ravnatelj Rožman.

Pred seboj imamo računski zaključek „Gospodarske zveze“ za leto 1905.

Iz tega posnamemo, da je bilo koncem leta 1905 v „Gospodarski zvezi“ včlanjenih 54 zadrug, ki po njej prodajajo izdelke svojih članov in si nabavljajo po njej blago.

To število kaže, da še niso vse zadruga, za koje je „Gosp. zveza“ ustanovljena in potrebna, pri njej.

Lastna korist zadrug zahteva, da se pridružijo „Gospodarski zvezi“.

Nadalje je imela „Gospodarska zveza“ koncem leta 1905 še 382 rednih članov. Ti so po največ kmetovalci, ki še v svojem kraju nimajo zadruga, pa toraj po „Gospodarski zvezi“ prodajajo svoje pridelke in naročajo svoje potrebščine; „Gosp. zveza“ nadomešča jim domačo zadrugo, dokler se taka neustanovi.

Vsi kmetovalci, ki nimajo doma zadruga, bi se morali včlaniti pri „Gospodarski zvezi“, ker postanejo tako deležni koristi združništva.

Med temi rednimi člani pa je tudi lepo število slovenskih trgovcev, ki ne gledajo skozi temne očali prismojenih nasprotnikov, torej že zdaj vidijo v „Gospodarski zvezi“ činitelja, ki more slovenskim trgovcem ne samo koristiti, temveč tudi njim postati centrala, ter jih tako osvoboditi tujih spon.

Slovenski trgovci, ki dobivajo po „Gospodarski zvezi“ blago, so zadovoljni.

Vsi člani „Zveze“ imeli so vplačanih 487 deležev v znesku K 2400.

Velezanimivo je poročilo „Gosp. zveze“, ki pravi:

„Zaključnoč poslovno leto 1905 podajemo kratko poročilo vsega poslovanja, svesti si, da se nam je posrečilo vdejeviti to, kar je bilo začetkoma skoraj izključeno, po mnenju marsikoga neizpeljivo, kratko rečeno nemogoče.

Suhe številke so jasni dokazi dela in uspehov, katere smo imeli pretečeno leto, dovolj in vse je tudi povedano, ako navedemo le denarni promet: 8 milijonov kron, to je številka, katera se ne doseže brez dela in truda, k čemur pa je potreba gotovo resnega marljivega, premišljenega ravnanja. Vsaka posamezna številka v zaključku je že sama zase porok in dokaz napredka, in z mirno vestjo gremo lahko dalje na delo, ker najtežje je prestano, najhujše za nami. Aparat je v teku, potreba je za nadaljni razvoj samo solidarnosti in medsebojnega zaupanja, ne meneč se zato, kaj pravijo in pišejo o nas nasprotniki, katere najbolj boli, ko morajo videti, kako od dne do dne stvar napreduje, rase in postaja faktor, kateremu več škodovati ni mogoče, boli jih še bolj, ko uvidevajo, da je potreba ž njim celo računati in da preko njega iti je izključeno. Združništvo je postalo element, katerega zatreti je nemogoče, vsak poizkus budalost, ono gre mirno, ne oziraje se na desno ali levo svojo že takoj pri rojstvu v principu načrtano pot, z nalogo, z delom biti koristno revnemu slovenskemu ljudstvu.

V natančnejši pregled služi naj sledeča statistika prodanih in kupljenih glavnih predmetov:

	vagonov		vagonov
Žita	52	kave	2
moke	65 ¹ / ₂	olja	2 ¹ / ₂

	vagonov		vagonov
otrobij	38	petroleja	8
fižola	26	riža	4
krompirja	5	surovega masla	1
zelja	22	cementa	2
sena	11	slanine	1
gnojil	51	sveč	1
sladkorja	13	mila	1
soli	8 ¹ / ₂		

Ako to seštejemo, dobimo gotovo lepo število razpečanega blaga, ekskluzivno drugih predmetov, kakor še razne špecerije, manufakturo, steklenino, galanterijo itd. itd. Tudi pri teh predmetih bi dobili lepo konečno številko. Dasi se je od lani na letos stara že tolikrat ožigosana hiba, zakaj da kupujejo članice tudi še direktno, dokaj zboljšala, vendar ne moremo drugače, in iti preko te napake, da bi jih i sedaj ne prosili, da naj že vendar enkrat opuste samonakupovanje, in da naj se vsako še tako malenkostno naročilo prepiše nam; le ako se bode cela kupčija centralizovala, bode mogoče doseči cene, katere imajo vsi veletrgovci, in tako postreči zadrugam z solidnim, dobrim in cenim blagom; več ko bomo skupaj kupili, tem lažje nam bode ugodno postreči.

Stari rek „v slogi je moč“ pride tudi tukaj v poštev.

Ker pa se „Gospodarska zveza“ med drugim peča tudi s prodajo vseh kmetijskih pridelkov in izdelkov, naj bi se zadruga v bodoče bolj tega posredovanja posluževale in se z ozirom na to bolj intenzivno poprijele nakupovanja, ker je že skrajni čas, da se v tem oziru stori vse, da bodo njih člani dobili za svoje pridelke trudu primerne cene.

Omenimo naj še, da je deželni pomožni odbor, sestojč iz zastopnikov c. kr. deželne vlade, c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani, „Združne zveze“ v Ljubljani in „Gospodarske zveze“ v Ljubljani, v svoji seji dne 18. marca 1905 sestavil seznam onih krajev na Kranjskem, kateri so imeli vsled velike suše leta 1904 pomanjkanje krme. V tej seji se je tudi poverilo nam, da efektuiramo vsa tozadevna naročila, katera so samo ob sebi umevno morala biti tudi potrebno podprta, in tako se je s pripomočjo c. kr. deželne vlade doseglo, katera je dovolila zdatno podporo 34⁰/₀, ter povrnitev vseh prevoznih stroškov, ter prevzela plačilo obresti za jedno leto, da se je tako vsaj nekoliko oškodovalo našega revnega, po uimi prizadetega kmeta.

Konečno naj še povemo, da nas je „Splošna zveza na Dunaju“ („Allg. Verband“) pooblastila za reekspedicijo koruze za „Notstand“, katere se je razposlalo 83 vagonov na razne zadruga v druge dežele, namenjena je bila tudi za razdelitev po uimi prizadetim kmetovalcem.“

Še zanimivejše so pa številke računskega zaključka, kojega radi njih naslednje priobčimo.

Dati

Promet.

Imeti

Tek. št.	P r e d m e t	K	h	Tek. št.	P r e d m e t	K	h
1	Račun upnikov	741.935	45	1	Račun upnikov	744.027	23
2	„ dolžnikov	363.134	15	2	„ dolžnikov	352.654	57
3	„ blaga	947.743	29	3	„ blaga	941.529	01
4	„ odbitka	15.776	63	4	„ odbitka	6.194	26
5	„ tekočega računa	335.094	03	5	„ tekočega računa	326.852	10
6	„ zadrug	785.519	15	6	„ zadrug	793.827	95
7	„ obresti	18.664	83	7	„ obresti	22.577	96
8	„ deležev	704	—	8	„ deležev	34	—
9	„ prispevkov	936	10	9	„ prispevkov	805	—
10	„ vpisnin	358	—	10	„ vpisnin	10	—
11	„ uradnih stroškov	2.550	65	11	„ uradnih stroškov	24.374	13
12	„ c. kr. pošt. hranilnice	703.765	73	12	„ c. kr. pošt. hranilnice	702.023	03
13	„ ročne blagajne	82.753	61	13	„ ročne blagajne	82.762	72
14	„ inventarja	12	—	14	„ inventarja	745	66
				15	„ deležev pri Zadr. Zv.	530	—
		3,998.947	62			3,998.947	62

Promet: K 7,997.895·24.

Zguba

Račun zgube in dobička.

Dobiček

Tek. št.	P r e d m e t	K	h	Tek. št.	P r e d m e t	K	h
1	Račun odbitkov	6.194	26	1	Račun blaga	17.143	02
2	„ obresti	22.577	96	2	„ odbitkov	15.776	63
3	„ prispevkov	805	—	3	„ obresti	18.664	83
4	„ vpisnin	10	—	4	„ prispevkov	936	10
5	„ uradnih stroškov:			5	„ vpisnin	358	—
	a) v letu 1905 izplačani K 24.374·13			6	„ uradnih stroškov:		
	b) v letu 1904 predplačani „ 358·91	24.733	04		a) v l. 1905 vplač. K 2.550·65		
					b) v l. 1905 predplačano „ 2.027·23		
6	Račun inventarja:				c) v l. 1904 zastalo „ 516 75	5.094	63
	10% odpis	252	69	7	Račun preostanka čistega dobička iz leta 1904:		
7	„ zgube in dobička	6.129	17		a) preostanek K 1.888·41		
					b) iz čistega dobička izplačane obresti deležev „ 40·50		
					c) iz istega izplačane nagrade „ 800—	2.728	91
		60.702	12			60.702	12

Imetje

Bilanca.

Dolgovi

Tek. št.	P r e d m e t	K	h	Tek. št.	P r e d m e t	K	h
1	Račun upnikov	2.950	13	1	Račun upnikov	54.553	45
2	„ dolžnikov	171.898	84	2	„ tekočega računa	403.926	08
3	„ blaga	41.267	47	3	„ zadrug	10.686	40
4	„ zadrug	250.499	65	4	„ deležev	2.400	—
5	„ uradnih stroškov	2.027	23	5	„ rezervnega zaklada	931	—
6	„ c. kr. pošne hranilnice	7.387	66	6	„ pokojnin. zaklada	1.000	—
7	„ blagajne	780	90	7	„ zgube in dobička	6.129	17
8	„ inventarja	2.274	22				
9	„ deležev pri Zadrugi zvezi	540	—				
		479.626	10			479.626	10

Hranilnica.

Da se izognemo vsakemu napačnemu tolmačenju naslednjih vrstic, moramo kar v začetku povedati, da imamo v mislih hranilnico nekega jako daljnega mesta, kojo je ustanovil občinski odbor tistega mesta v seji dne 19. junija 1902.

Ustanovitev mestne hranilnice predlagal je župan sam, češ, da je prepotrebna za blagor mesta in meščanstva.

Župan je povdarjal žalostne razmere kmetovalcev in obrtnikov, kateri si morejo pridobiti oziroma drževati posestvo le tedaj, če jim pomaga kak denarni zavod.

In to se doseže le po zavodu, ki ne deluje samo v blagor mestne občine, temveč tudi za prebivalce mesta in okolice in tak zavod je mestna hranilnica, ki niti izposojevalcu, niti vlagatelju ne predpisuje članstva in ne nalaga jamstva.

Zadnje besede se bodo popolnoma razumele, če povemo, da v dotičnem mestu posluje že mnogo let posojilnica, ki sicer od svojih vlagateljev tudi ne zahteva ne članstva, ne jamstva.

Mestna hranilnica, ki mora biti za mesto nov, močen vir dohodkov, je s tem hotela vlagatelje posojilnice spraviti od svoje neljube konkurentinje.

Ker pa vlagatelji posojilnic tudi ne prevzamejo nobenega jamstva, se je dotični mestni odbor posluževal laži, če tudi je povdarjal žalostne razmere kmetovalcev, kojim pa morejo pomagati le njihove posojilnice.

Mlekarskim zadrugam.

Opozarjamo vse mlekarske zadruge, ki so imele kupčijske zveze z Dragotinom Seliškar, da je ta ne ve se kam pobegnil in je deželno sodišče v Ljubljani otvorilo čez njegovo imovino konkurz.

Vse zadruge, ki imajo pri Dragotinu Seliškar kake terjatve, naj je takoj prijavijo deželnemu sodišču, oziroma je naj naznanijo nam, da jim damo navodila za pravilne prijave.

Slučaj Seliškar je močen opomin za zadruge, da se pri prodaji mlekarskih izdelkov poslužujejo samo le zveze

GOSPODARSKO BERILO.

Dansko in Švedija, uzorni poljedeljski državi.

Dansko, majhna država z 2 1/2 milijona prebivalci, se stavi v vzgled vsem evropskim državam kot uzorna poljedeljska država. Dandanes velja kot merilo za gospodarsko moč posameznih držav raz-

merje med uvozom in izvozom. Na Danskem se je povprečno zadnja leta 19. stoletja 11.927 konj v vrednosti 9.1 milijonov danskih kron (1 danska krona je 1.30 kron a. v.), 67.000 goveje živine v vrednosti 11.5 milijonov danskih kron, 23.740 svinj v vrednosti

2 milijona danskih kron, 62·68 milijonov kilogramov svinjskega mesa v vrednosti 46 milijonov danskih kron, 207·6 milijonov kosov jajc v vrednosti 11·2 milijona danskih kron, 49·35 milijonov kilogramov surovega masla v vrednosti 92·2 milijona danskih kron več izvozilo kakor uvozilo. Edino uvoz žita je prekosil izvoz za 564·25 milijonov kilogramov v vrednosti 45·5 milijonov danskih kron. Izvoz kmetijskih pridelkov je v celem za 132·2 milijonov danskih kron večji kakor uvoz. Te številke jasno kažejo izvanredno ugodni gospodarski položaj danske države in gotovo ni države, katera bi zavzemala tako ugodno stališče. K temu so pripomogli razni činitelji kakor:

- 1.) stremljenje za povzdigo ljudske izobrazbe (ljudske visoke šole, kmetijski pouk),
- 2.) zavodi za odgojo, izboljšanje in upeljavo primernih rastlinskih vrst,
- 3.) povzdiga živinoreje,
- 4.) zadružništvo.

Da spoznamo velikanski upliv teh činiteljev, se hočemo ž njim obširneje baviti.

1. Stremljenje za povzdigo ljudske izobrazbe.

Uvažujoč velik pomen izobrazbe za obstoj in napredek narodov so začeli razni možje na Danskem razmišljati o sredstvih, s katerimi bi isto povzdignili.

Na Danskem so radi nesrečne sedemletne vojske z Angleži (1807—1814) in radi državnega bankrota l. 1813. vladale obupne razmere; narod je padel v neko brezupnost in topost, narodno čustvo je popolnoma zamrlo.

Poleg omenjenih dveh dejstev je mnogo zakrivil tudi prepad, ki je zijal med posameznimi stanovi, popolna neizobraženost širših slojev in učena izobrazba, ki je bila v nasprotju z narodnim duhom.

V tej dobi je nastopil Nicolai Frederik Severin Grundtvig, prerok severa, ki je z živo in pisano besedo deloval za ustanovitev znanstvenega meščanskega učilišča za cel narod v svrhu poljudne izobrazbe odraščene mladine.

Grundtvig, znamenit protestantski duhovnik, pesnik in zgodovinar, se je rodil l. 1783. na otoku Seeland; že zgodaj je z žalostjo opazil, da se danski narod vedno bolj in bolj potiska v ozadje, da se pozablja lastna preteklost in tuja, nemška izobrazba, izpodriva domačo. Vse to ga je napotilo, da je vedno in vedno povdarjal potrebo učilišča, ki naj ima svoje korenine v življenju naroda in se naj samo na narod naslanja.

Njegovi nazori so našli le malo privržencev, pač pa obilo nasprotnikov. Grundtvigove ideje so odobraval le oni redki rodoljubi, kateri so bili prepričani, da se mora nekaj zgoditi, da se narod vzbudi iz svoje brezbriznosti.

V očigled temu bi še ne prišlo tako kmalu do ustanovitve ljudskih visokih šol, če bi čudne razmere v pokrajini Nordschleswig, kjer se je jel danski jezik, materinski jezik 185.000 prebivalcev, popolnoma zanemarjati, kjer ni bilo nobenih višjih šol z danskim učenim jezikom in ker so se radi tega izobraženci že popolnoma odtujili svojemu narodu, ne pospeševale tega gibanja.

Časopisi v tej pokrajini in posebno profesor dr. Flor so se poprijeli idej Grundtviga in zasluga profesorja Flor-a, kateri je užival vsestransko zaupanje in simpatije, je, da je prišlo do ustanovitve ljudskih vseučilišč; ta mož je bil ves čas svojega življenja najkrepkejša opora ljudskim visokim šolam.

Leta 1843. je prevzelo predprivave za dosego cilja posebno društvo v Nordschleswigu, katero je z lastnimi prispevki in s pomočjo posojila in letnega daru odbora v Kopenhagen-u nakupilo primerno posestvo ter sestavilo učni načrt.

V prošnji na vlado za dovoljenje ustanovitve je bil označen: Namen zavoda je podati meščanu in kmetu priliko, si pridobiti znanje in zmožnosti ne toliko z ozirom na poklic, temveč z ozirom na stališče kot sinom domovine in državljanom. Zavod naj blagodejno vpliva na domače in zasebno, kakor tudi državljansko in javno življenje. Zavod se imenuje vseučilišče, ker ne bo navadna deška šola, ampak zavod za mladeniče po dovršenem 16. letu, kakor tudi za odrasle može; imenuje se ljudsko vseučilišče, ker imajo pristop zastopniki vseh stanov, čeravno je v prvi vrsti namenjen kmečkemu stanu in pričakuje učence iz kmečkega stanu.

(Dalje sledi.)

Amerikanska iznajdljivost.

Navajeni smo misliti, da so veliki zakladi narave in rodovitnost zemlje edini in glavni nagib za ondotne kapitaliste, da morejo vlagati svoje glavnice v kmetijsko proizvodnjo. Da pa imamo čudoviti razvoj Zjedinjenih držav pripisovati veliko bolj ondotnemu podjetnemu prebivalstvu, ki umeje naravne darove tako čudovito izkoriščati, o tem naj nam priča nekoliko zgledov.

Evropa nima toliko sveta, ki bi zaslužil ime puščava kot severna Amerika, toda „na svetu ni puščav“, mi je trdil nekoč zelo značilno nek severo-ameriški naravoslovec, ko sva stala na gorskem vrhuncu južne Siera Nevade in zrla proti peščeni, zelo ubožno obraščeni Arizoni, ki se je zdela mojim očem druga Sahara. Pozneje šele sem zapopal njegove besede.

Bil sem čez par let pozneje v severni Meksiki, kjer je stanovalo davno ljudstvo, ki ga pa danes ni več in ki je moralo, kakor pričajo razvaline, stati na precejšnji stopinji izomike. Nikjer drevesa, nikjer

grmiča, nikjer zelene bilke, ki bi krasila in hladila zemljico pred vročim solncem — povsodi le žolti pesek puščave. Toda med razvalinami se je dvigala na mnogih mestih visoka aloja, zahodni vetrič ji je prijazno pahljal prekrasno cvetno krono, kot turški muezin (duhovnik) iz vitkega minareta (stolpa) mošeje, tako oznanuje tukaj v deželi molčeče zapuščenosti in opustošenja aloja dobroto vsemogočnega Boga. To je rastlina, ki raste v Meksiki in Arizoni na skoro golih, od solnca sežganih tleh; njene glavice so zelenjava za kuhinjo, njen sok pa predelavajo v narodno pijačo. Iz listnih nitek izdelujejo prebivalci stotero reči, ki so jim neobhodno potrebne od zibeli do groba. Poleg kokosove palme je pač ni rastline, ki bi dajala tako vsestranski hasek, kakor ga daje ta rastlina puščave.

V njeni družbi najdeš vedno tudi kakte, te posestrime naših osatov, ki jih sicer tudi prištevajo nadležnim plevelom — le ne v kraju, o kojem ravno govorim. Tu so spoznali, koliko da so vredne za krmo in mesto kakte zatirati jih šele nasajajo na vseh puščobnih brežinah. Tu smo v kraju, kjer cenijo vrednost posestva po njegovem bogastvu na kaktejah.

Sel sem nekoč v žareče vroči Arizoni skozi puščavo, ki ji ondotni indijanci pravijo „predpekel“. Ta kraj ostane na veke puščava in najbolj zavrženi kosec božje zemlje, sem tožil vsaki večer svojemu tovarišu, kadar sva se do smrti utrujena zleknila pod skupino juka-rastlin. Juka, ničesar drugega kot juka — kako zopern nama je bil ta enoličen prizor, četudi naju je le on spominjal na zeleno rastlinje onkraj pustinje. Komaj leto pozneje pa je že bistro-umen Američan spoznal, da so te juke izvrstna snov za izdelovanje papirja in na meji puščave, kjer tvorijo juke male gozdčice, je postavil tvornico za papir. Od tedaj govorijo severoameriški papirničarji s spoštovanjem o juki, ki je postala važno trgovsko blago.

Sel sem na gore in sredi pota našel plantažo brinja, poleg njega pa gredice z encijanom. To zdravilno rastlino nabirajo drugje z velikim trdom na odljudnih rebrih. Naš Amerikanec pa je napravil iz nje kulturno rastlino, ki mu je pripomogla do lepih dohodkov od sicer popolnoma nerabne gorske terase.

Vrhu gore sem našel precej veliko ravno ploskev posejano s kamenjem. Star lovec je napravil tukaj park (vrt) za dihurje. Morda se pomilovalno smehljate. Toda vedite, da ima ameriški dihur dragocen kožišček in da jih je od leta do leta manj. Zakaj bi ga ne smeli tedaj rediti, kakor redimo ovce za volno? Mislite si, kar si hočete, oni lovec (Amerikanci pravijo traper) je imel pri tem lepe dohodke in je dokazal, da se da tudi kamenita samota vrhu gora še koristno vporabiti.

Pridem do malega jezera z močvirnimi bregovi. Ondotni prebivalci so si izmislili nekaj novega, dotlej neslišanega, jeli so rediti želve na debelo. Čemur bi se ljudje v drugih deželah najbrže posmehovali, tega se je Amerikanec tu resno lotil in vspeh: nov vir dohodkov.

Na vznožju pogorja leži močvirje, ki je ograjeno in služi reji žab. Tu ne pitajo žab, kot na pr. na Francoskem, ampak se pečajo z umetno žabjerejo, na podoben način kot imamo tudi umetno ribarstvo ali umetno valjenje piščancev. Načrt je bil docela nov, a se je posrečil in podjetni mož si je zgradil ob robu močvirja tovarno, v kateri vkladajo žabja stegna v kositerne puščice in take žabje prezerve so v novjšem času zelo obrajtano tržno blago.

Pot me je peljal skozi suho, peščeno pokrajino, ki je dajala ovcam le borne piče. Ta svet ni za nič drugega, kot za ovčjo pašo? „O ne“, odgovarja gospodar in me pelje skozi prostrano dvorišče, da mi pokaže obširne nasade črnih jagod in češminja, ki se je kot prijazna oaza (zelenica) raztegalo pred mojimi očmi.

Na nekem kraju, tesno ob vodi sem opazil nasad črnega trnja, ki je imel nalogo, dajati gospodarju material za sprehajalne palice. Čemu ne bi sadili črnega trnja v ta namen in tako izkoriščali nerodovitnega sveta.

Ob tolikih zgledih ameriške iznajdlivosti se pa ozrimo zdaj sami nase, na svojo lastno zaspanost, nerodnost in nepodjetnost. Kako težko nas je pripraviti do kakega zboljšanja v gospodarstvu. Za najmanjšo gospodarsko žrtev hočemo vže naprej na roko stoterne obresti. In poleg tega še ta zavist, o kateri ima prvi raje sam škodo, samo da ne bi imel sosed od skupnega podjetja kake koristi.

Doklej bodo te zoperne prikazni še vladale mej nami!

Gnojenje z umetnimi gnojili.

„Kdor dobro maže, dobro vozi“, pravi pregovor; in ravno tako resnično je: „Kdor dobro gnoji, pridela dosti in dobrega blaga“. Le tistim kmetom bo mogoče se pod današnjimi razmerami držati, kateri bodo na malem prostoru veliko več in boljše blago pridelali, kakor nekdanj. Marsikateri si bode mislil, naši predniki niso poznali umetnega gnoja ne nobenih drugih novotarij, pa so več in boljšega blaga pridelali kakor mi. To je lahko bilo mogoče. Po eni strani imamo danes mnogo škodljivcev, katerih nekdanj ni bilo, po drugi strani pa naša zemlja pred davnimi leti še ni bila tako izsesana, kakor je dandanes.

Rastline ne rastejo iz nič, ampak njim je treba živeža, ker one tudi jejo in sicer čisto gotove snovi, od katerih nas najbolj zanimajo dušec, kali in fosforova kislina. Če bi bila v zemlji še tako velika za-

loga teh imenovanih snovi, pa če mi leto za letom iz njive in travnika več vzamemo, kakor potem v podobni gnoja nazaj povrnemo, je čisto naravno, da zemlja od leta do leta manj rodovitna postaja in mi z vsem našim trudom le pičle in slabe pridelke dosežemo. Posebno zanemarjeni so v tem oziru naši travniki.

Njivo, tisto še kmetič gnoji. Zakaj? Zato, ker on ve, če bi tri leta koruzo na eno njivo sejal, pa nič ne gnojil, bi mu nič ne zrastle. Travniku pa nič ne gnoji — pa le vsako leto kosi, zakaj bi ga toraj gnojil. Kosi zares, pa kako malo je sena in otave, in še to kar je, je za vzgojo mlade živine kaj malo vredno. Še enkrat, celo dvakrat toliko krme bi na istem travniku pridelal, če bi ga redno in dobro gnojil.

Zatorej naj nobenemu v glavo ne pade, travnik dokupit z namenom, da bode potem lahko eno živinče več redil, dokler nima svojih domačih travnikov v najboljšem stanju.

Mi bi radi, da bi živina hitro in velika zrastle. Kakor rastline ne zrastejo iz nič, tako tudi živina ne more napraviti mesa in kosti iz nič, ampak iz redilnih snovi, katere so v krmi. Razvidno je toraj, če hočemo vzgojiti lepo vzraslo živino, ji moramo pokladati tečno in redilno krmo, če hočemo pridelati tečno in redilno krmo, ne smemo zanemarjati naših travnikov.

Razven da jih sušimo, če so mokri, grmičevje izstrebimo, mravljinjake odstranimo, pobranamo in mahu otrebimo — jih moramo gnojiti, da ne bomo pridelali samo tiste malovredne krme, katera živini samo veliki trebuh napravi, ampak da bomo pridelali tisto tečno in redilno krmo v obilnejši meri, katera živini napravi dosti kosti in mesa.

Jesen je pravi čas za gnojenje travnikov s Tomaževo žlindro in z kajnitom. Sto kil, to je ena vreča Tomaževa žlindre, ima samo 16 do 20 kil vsebi tiste snovi, katero mi kupimo, to je fosforove kisline, vse drugo, to je okoli 82 kil, so za nas smeti. Tomaževa žlindra v celih vagonih pride en stot na 70—80 vin. ceneje, kakor če se na drobno kupi.

Tako piše štajerski kmet. potovalni učitelj v Mariboru g. Franc Goričan v „Slov. gosp.“; on pa ne opozarja kmetovalcev samo na gnojenje, temveč sprejema od njih tudi naročila na gnojila.

Kmetovalci, ki so člani kake kmetijske zadruge, naj naročajo gnojila pri domači zadrugi; oni, ki še pa niso tako srečni, da bi imeli že v domačem kraju kmetijsko zadrugo, pa naj naročajo pri naši blagovni centrali t. j. pri „Gospodarski zvezi“ v Ljubljani, ki jim preskrbi tudi vse druge gospodarske potrebščine.

K trgatvi.

„Že črček prepeva,
ne more več spat;
v trgatev velevala,
da pojdemo brat.“

Kolikor je iz poročil razvidno, bode letos v marsikaterem kraju prav slaba trgatev, bodisi, ker je precejšnji del grozdja že toča obrala ali pa peronospora uničila.

Streljanje proti toči se dosedaj še ni kot uspešno izkazalo. Treba bo skrbeti za vzajemno zavarovanje. Kar se pa peronospora tiče, je upati, da je ona naše vinorejce do sedaj vendar že toliko izučila, da se je bodo v bodoče bolje obranili. Tam pa, kjer ni bilo teh dveh uim, čaka vinogradnika, ako bode odslej ugodno vreme, lepo plačilo za njegovo trudapolno delo. Marsikateri si to plačilo bodisi iz nevednosti ali brezbriznosti sam zmanjša.

Najzlahtnejše vrste in najboljše obdelovanje med letom ne pridejo v poštev, ako je bila trgatev nepravilno izvršena.

Dandanes zahteva negovanje vinogradov veliko več razuma in denarnih žrtev, kakor nekdanj.

Hočemo se torej zgube izogniti in kolikor mogoče največji dobiček imeti, nam je treba tudi pri trgatvi pravilno in razumno postopati.

„Saj to človeka ravno kiti
in um zato mu bil je dan,
da more v dnu srca čutiti,
kar proizvaja njega dlan.“

In vendar se stori ravno pri trgatvi veliko napak. V mnogih krajih je opazovati, da se trga ob gotovem času, ne oziraje se na to, je grozdje že popolnoma zrelo ali ne, ampak bere se zato, ker se je vedno ob tem času bralo.

Če ravno nas tu in tam prisili slabo vreme rano brati, je vendar pravilno s trgatvo posebno belih vrst tako dolgo, kakor le mogoče odlagati; ker, ako je lepa jesen, je grozdje od dne do dne slajše in zlahtnejše. Peceljni vlesenijo in jagode postanejo na solnčni strani rujavkaste. Ko dospe grozdje v ta štadij, je zrelo. Ako grozdje posebno zlahtnih vrst vsled zrelosti gnjiti prične, dosežemo tem finejšo kapljico. To pa velja le samo pri belih zlahtnih vrstah kakor n. pr. pri renskem rizlecu.

Grozdje, iz katerega hočemo črnino napraviti, naj bo dobro zrelo, a gnile jagode je pa odstraniti in posebej prešati, sicer ne dobimo lepe čiste črnine, ker barvna snov v mehenicah vsled gnilobe zgineva. Črnina, pri katerej se to ne vpoštevata, porjavi in ostane kalna. Dostikrat tudi ne dobi dovolj barve, ter ogreni.

Trgatev belih vrst lahko torej dalje odlagamo, kakor ono črnih.

Nadalje naj se ne trga v jutro, dokler je rosa ali v deževnem vremenu, ker si sicer množino mošta povišamo, a kakovost istega pri tem trpi.

Včasih smo pa prisiljeni tudi tu izjemo delati, na pr. ako je za časa trgatve deževno vreme, vsled česar grozdje naglo gni. Tedaj nam ne kaže vedno čakati, da se grozdje obere.

Kdo ima v svojem vinogradu čiste vrste, naj trga vsako zase, ker le tedaj pridejo, kar se okusa tiče, posebnosti posameznih vrst do veljave. V dokaz temu naj služi dejstvo, da že od nekdaj slovi vino iz ljutomerskih in pekrških goric le vsled tega, ker so večinoma v eno vrsto, z šiponom (pošip, mozler) zasajene ali vsaj zasajene bile. Istotako je dal šipon tudi tokajcu svetovno ime. Slovita renska vina se pridelujejo le iz malega ali renskega rizleca. In takih dokazov bi se dalo naštetih še več.

Ako nam vino ene za se brane vrste ne prija, ga je še potem vedno mogoče primerno zmešati z drugim. V mešanih nasadih, posebno, ako so male parcele, se da tako sortiranje vrst že težje izvršiti.

Umestno je tudi grozdje iz dobrih in ono iz slabših, to je manj ugodnih leg zase prešati.

Neko leto grozdje jako neenako zori. V tem slučaju podbiramo zrelo grozdje. Nezrelo pa pustimo, ako je vreme ugodno, da dozori.

Posledica deževne jeseni je, da začne grozdje, posebno nekaterih domačih vrst, predno je zrelo, močno gniti. Tudi tedaj nam je treba podbirati. Zdravo grozdje pa pustimo še nekaj dni zoreti.

Iztrebljenje samo gnilih jagod iz grozdja, kakor je to po nekoč v navadi, se ne priporoča, ker se, ako se ne vrši delo jako oprezno, peceljni zvinejo, zasučejo, vsled česar taki grozdi ovenejo in kisli ostanejo, ker jim hrana zavoljo ranjenih peceljnov ne more več dohajati.

Da je tudi pri končni trgatvi plesnivo, nezrelo, gnilo, od muh ali os izjedeno, ter blatno grozdje od čistega zrelega izločiti, je samoumevno.

Sploh je pri vsem delu strogo paziti na največjo snago. Kakor povsod, tudi tukaj te ni mogoče dovolj dosti priporočati. Ravno proti tej točki se marsikateri pregreši. Premnogi si vsled nesnage pokvari svoj pridelek, ter pride tako ob dobiček, katerega bi sicer lahko vtaknil v žep. Z.

O črvičnosti letošnjega sadja in kako naj se je obranimo.

Letošnji sadni pridelki: jabolka so bile zelo napadene po jabolčnemu tončiču (*Carpocapsa* [Tortrix] pomonella), ki povzroča znano črvičnost sadja. Lahko se trdi, da je letos tri četrtine jabolk črvičitih.

Kaj to pomeni, posebno pri letošnji slabi sadni letini, ko bodo imela jabolka po zimi precejšnjo ceno, si vsak lahko zračni. Ker je nevarnost vedno večja t. j. ta metulj se leto za letom bolj množi in njegova gosenica vedno pogubnejše nastopa, zato je sedaj v

jeseni pravi čas, da opozarjamo naše sadjarje na tega škodljivca zlasti radi tega, da sedaj, ko vidijo škodo, se poprimejo sredstev, s katerimi morejo pokončevati tega metulja oziroma zabraniti nastop gosenice, ki se imenuje navadno „črv“.

V ta namen se priporoča:

1. Meseca malega srpana (julij) se ovijejo okrog rodni jablan in hrušek tako zvane gosenične pasti, ki naj se meseca januarija prihodnjega leta snamejo in sežgo. Te gosenične pasti so debele kite od mehkega sena, lesne volne ali slame, ki se pritrdijo z motvozom k deblu; čez nje se pričvrstijo do 15 cm široke krpe debelega papirja, ki delajo nekako streho. Mnogo gosenic se poskrije v take pasti in se tu zabubijo. Žalibog, da pri nas malokdo s to napravo varuje svoje sadno drevje.

2. Vse črvično sadje, ki je padlo raz dreves, naj se takoj pobere in primerno porabi. To se česče zgodi, vendar ne povsod.

3. Črvično sadje, če je tudi ostalo na drevju, naj se skrbno loči od zdravega ter naj se ne shranjuje v sadnih shrambah, ampak naj se obreže in porabi za jabolčni mošt.

4. Debla sadnih dreves naj se z vapnenim beležem namažejo, popred pa naj se raskavo skorjo odrgne. S tem uničimo mnogim gosenicam njih skrivališče. Tega sredstva se malokateri poslužuje, kar je obžalovati.

5. Sadne shrambe in kleti naj se po porabi sadja temeljito osnažijo in spomladi od malega travna (aprila) do malega srpana (julija) naj se jih ima vedno zaprte. To se stori radi tega, ker se je kljub (če se je storilo) snaženju vendar le več ali manj gosenic jabolčnega tončiča skrilo v razne špranje in razpoke, ker so se spomladi zabubile in ko je gorko vreme nastopilo, se je metulj srečno in neoviran izkobal iz bube, ki sedaj preži, kako bi prišel na plano in do sadnega drevja, kjer bi se sparil in bi samice na mlade sadne plodove polagale svoja jajčeca in na ta način zopet zarod zaplodile.

Ker nas tako čiščenje sadnih kletij prav malo truda stane in ker imamo spomladi ob imenovanem času prav lahko zaprte te prostore, in ker se prav veliko zalege na ta način ugonobi, opozarjamo naše sadjarje in posestnike na to uničevanje še posebno sedaj, ko očitno vidijo obilo škodo tega sadnega škodljivca.

Ustanovitev novega industrijskega podjetja.

V svesti si, da more dandanes bujno razvita industrija poleg naravnih pridelkov ljudsko blagostanje v državi ali deželi znatno pospeševati in dvigniti, so vse države, oziroma dežele delovale na to, da v medsebojnem tekmovanju vseh narodov ljudstvu pokažejo

in odpro vire blagostanja in da dajo vsakemu posamezniku priliko, da more izdelke posebno domače, izpečati in uporabiti v svoj prid in dobiček. Čimbolj je razvita v deželi industrija, tembolj napreduje duševna in kulturna izobrazba narodova, tembolj cenijo tujci zmožnost dotičnega naroda in segajo po njihovih izdelkih, kar pa ravno pospešuje in dviga blagostanje celega naroda in vsakega posameznika: ravno v tem prepričanju obstoje in z uspehom delujejo pri nas na Kranjskem velika in močna društva in zveze posameznih rodoljubov, podjetnikov in denarnih zavodov.

V tej zavesti sem se odločil tudi od svoje strani nekaj pripomoči v dosego tega skupnega smotra — kolikor je to v moji moči — s tem, da sem svojo oljarno v Britofu pri Kranju znatno povečal in razširil. Posrečilo se mi je tudi skleniti zvezo z znanstveno, tehnično in trgovsko naobraženim, večletnim tovarniškim ravnateljem g. Rudolfom Huterjem, ki si je pridobil teoretiških in praktičnih vednosti na višjih tu- in inozemskih učiliščih in potem z uspehom vodil te vrste podjetje deset let, in sem ustanovil 1. septembra t. l. v tovarištvu s tem „Prvo kranjsko tovarno lanenega olja“ pod imenom „Zabret & Huter“.

Pod osebnim vodstvom tega izvedenca nama bo mogoče po najnovejšem načinu izdelovati laneno olje

in lanene tropine (preše). Najino laneno olje je mrzlo prešano, je brez albumina in ravno radi tega najboljše kakovosti. Ta albumin pa ostane v tropinah, s čemur pa tropine znatno pridobe na svoji prebavljivosti. Na ta način izdelano olje je veliko boljše za jestvine, barve in firnež.

Ker bova izdelala znatno množino lanenega semena, dobe poljedelci lepo priliko več in uspešneje gojiti pridelovanje semena in si ustanove z oddajo v najino tovarno stalen dohodek. Zabret & Huter.

Priporoča se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbli zvonov.
Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Seme kašeljskega zelja, katero naredi lepe, trde glave in rodi v vsaki zemlji, domači pridelek, zajamčeno pristno in kaljivo. Prodaje dokler je kaj zaloge, Ignacij Mercina, posestnik v Zg. Kašlju p. D. M. v Polju pri Ljubljani. 2 dkg (navadno žlico) za 80 vin., poštnine prosto. Denar je poslati naprej. Sprejemajo se tudi pisemske znamke. Večja naročila po dogovoru.

Železne in cinkaste rudnine

kupuje

271 3—1

Hermann Biermann

v Bratislavi (Breslau) VIII.

Živo divjačino

jerebice, fazane, srne, jelene, uharice za lov, vsakovrstne ropne živali, in ptiče, kokoši, gosi in krasne fazane

kupuje in prosi ponudb

Edvard Mayer

razpošiljatelj žive divjačine

Dunajsko Novomesto, Schneeberggasse št. 10.
Avstrija. 268 12—1

Podružnica trgovine z živalmi Lavanyukut. Ogrsko.

Potrošno obrtna zadruga v Novalji, otok Pag, Dalmacija

ima v zalihii još više kvintala

dobrog ovčjog sira.

Ciene su umjerene.

Poznato nam je, da nekoji trgovčiči pod imenom novaljskog sira prodavaju takodjer sira nabavljena iz drugih mjesta, ali mnogo lošije vrsti, čime nanašaju samo stotu domaćom obrtu.

Naš je sir čisto domaći proizvod, koji je stekao lijep glas i van granica Dalmacije. Naručite makar u manjoj količini, pa ćete se uvjeriti.

Izpod 5 klg ne šalje se.

269 3—1

Patentirani:
v Avstro-Ogrski.

FUCHSOL-preparati

Patentirani:
v Italiji.

so najbolje absolutno učinkujuće strupa prosto pokončevalno sredstvo proti glodavcem in mrčesom.

Špecijaliteta proti poljskim mišim!

☛ Priporočeno po c. kr. poljedelskem ministerstvu, deželnih kulturnih svetih in visokih oblastvih. ☛

☛ Na željo pošljejo se zastonj in franko knjižice in ceniki. ☛

273 4—1

☛ V zalogi v vseh lekarnah, drogerijah in trgovinah kolonijalnega blaga. ☛

Kemični laboratorij FUCHSOL Arpad-a pl. Ujhazy & Co. Požun (Pressburg)

založnika c. kr. ogrskih državnih železnic, c. kr. pomorskega arzenala v Pulji in mnogo večjih ladjeplavnih družb

Delniška stavbinska družba »UNION« v Ljubljani.

Ob začetku leta sklepajo posojilnice na občnih zborih o porabi čistega dobička. — Delniška stavbinska družba „UNION“ se usoja pri tej priliki opozoriti p. n. hranilnice in posojilnice, da so še oddati delnice III. emisije, in da blagovolè vsaj en del čistega dobička uporabiti za nakupovanje delnic družbe „UNION“. — S pomočjo združne organizacije se je posrečilo postaviti krasno stavbo hotela „UNION“. — Delničarji postali so solastniki tega podjetja, in delnice imajo sedaj svojo vrednost. Treba je pa še oddati III. emisijo, in odda se lahko, ako naše hranilnice in posojilnice vzajemno postopajo in prevzamejo delnice. — Tako národno-gospodarsko delo mora vspevati. — Oglasila za podpise delnic sprejema podpisani načelnik.

Dr. V. Gregorič,
načelnik.

Pri nakupu klajnega apna

zahtevajte **pismene garancije** zato, da ima v sebi **fosforjevo kislino** in da je **čisto**! Poslano blago dajte **preiskati**! Spoznali boste, da so **vsi** posnemki **slabi** in da je **le naša** postavno zavarovana znamka **najboljša**! Zahtevajte torej povsod izrecno le **pristno**, skozi **14 let** preizkušeno

Barthelovo klajno apno.

Cene zmerne. — Priznanja zastoj.

MIH. BARTHEL & Comp.,

Dunaj, X/3 Siccardsburggasse 44/G.

Dopisuje se slovenski!

6—3

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

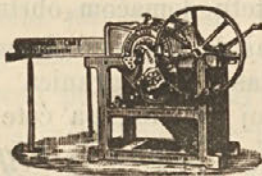
Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 27.

247 24-18

Mlatilnice

lahko tekoče z rokami za goniti.

Mlatilnice vsakovrstne
z vrtilom (gepeljnom).

Mlatilnice z motor-

jem na bencin (najcenejša gonilna sila) kakor tudi vsi poljedelski stroji po

zelo nižanih cenah

pri

Karol Kavšeka nasled. 248 x—18

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in zaloga strojev.

Ljubljana, Dunajska cesta 16.

Vsakdo naj se v svojo korist prepriča predno kupi kaki stroj!

Berite!

Gospodarsko društvo Baderna

v Istri

262 24—8

ima v svojem združnem skladišču
pristnega terana in izborna belo vino!

Cene zmerne!

Pošilja se pod sledečimi ugodnimi, poštenimi pogoji:

1. Vino se pošilja **franko** skladišče ali želez. postaja Sv. Petar u Šumi ali Poreč (Parenzo). — Tudi v lastnih sodih, ki se vrnejo **franko** na eno obeh postaj.
2. Od postaje gre blago na račun in riziko naročnika.
3. Reklamacije veljajo še osem dni po dostavi fakture (računa).
4. Plača se takoj ali tekom 30 dni potom Zadrugne zveze v Ljubljani.
5. Vino se tudi **zamenja** za les — fižol — krompir — moko — otrobe — koruzo in druge gospodarske in obrtnijske izdelke.
6. Pri naročilih izpod 300 litrov se vzorcev ne pošilja

Zadrugne! Trgujemo med seboj! Pomagajmo druga drugi! Vsaka konkurenca — vsak riziko je izključen pri kupu in prodaji!

Naše načelstvo posreduje radevolje brezplačno tudi pri nakupu vina in grozdja od nje članov. Za posredovano kupčijo prevzame garancijo!

Berite!

Prva kranjska mizarska zadruga v Št. Vidu nad Ljubljano

vpisana zadruga z omejenim jamstvom

nasproti železniške postaje Vižmarje v lastni hiši

naznanja slavnemu občinstvu, da si je preuredila

mizarsko delavnico s strojnim obratom na parno silo.

Velika zaloga **spalnih, jedilnih in salonskih oprav, vseh vrst in slogov** od preprostih do najfinejših, po najnižjih cenah, brez konkurence.

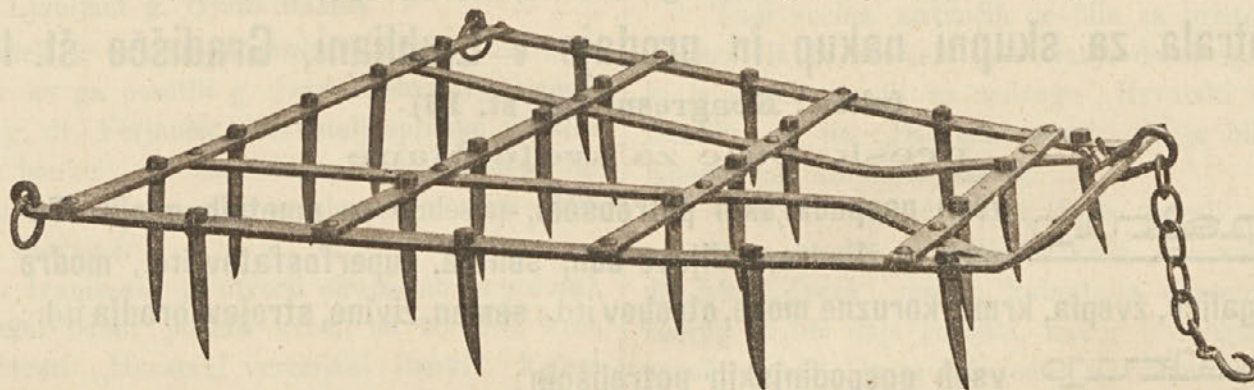
Izdeljuje vsa **pohištvena in stavbna dela, oprave za hotele, sanatorije in druge javne zgradbe.**

**Zaloga in prodajalna v Šent Vidu nad Ljubljano,
(postaja Vižmarje.)**

257, 24—11

Najboljše patentirane brane

nadkriljujejo vsakovrstne dosedanje lesene brane, ker so nepokvarljive ter se zobovi vsikdar lahko z novimi nadomeste. ♦ Cena za 1 komad (teža približno 25 kg) 15 K

Nadalje vse vrste dobro varjenih verig za živino, vozove itd., kakor raznovrstnih kovanih žeblov priporoča

258, 24—11

Prva žrebljarska in železo-obrtna zadruga v Kropi in Kamnigorici

registr. zadruga z omejeno zavezo.

Ceniki na zahtevo brezplačno in franko. Kmetijske zadruge pri večjem odjemu popust.

Najboljša in najsigurnejša

Stanje vlog 30. junija 1906:
čez 12 milijonov kron

prilika
za štedenje!

Denarni promet 30. junija 1906:
čez 27 milijonov kron

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,

preje: Gradišče št. 1

sedaj: Kongresni trg št. 2, I. nadstropje

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4 1/2 %

brez kakega odbitka, tako, da sprejme vložnik od vsacih vloženih 100 kron čistih **4 K 50 h** na leto.

Stanje vlog 30. junija 1906: K 12,485.874·93 — Denarni promet v letu 1905: 54,418.440·28

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje kaj prekinilo.

Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice na razpolago.

V Ljubljani, dne 30. junija 1906.

249, x-18

Dr. Ivan Susteršič,
predsednik.

Josip Šiška, kanonik,
podpredsednik.

Odborniki:

Fran Povše,
vodja, graščak, deželni odbornik, drž. in dež. poslanec itd.

Anton Belec,
posesnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu nad Ljubljano.

Anton Kobi,
trgovec in pos. na Bregu

Karol Kauschegg,
veleposestnik v Ljubljani.

Matija Kolar,
župnik pri D. M. Polju,

Ivan Kregar,
svet. trg. in obrt. zbor. v Ljubljani.

Frančišek Leskovic,
zasebnik in blag. ljud. pos.

Karol Pollak,
tovarnar in posesnik v Ljubljani.

Ivan Pollak,
tovarnar in pos. v Ljubljani.

Gregor Šlibar,
župnik na Rudniku.

Gospodarska zveza

registrovana zadruga z omejeno zavezo,

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, Gradišče št. 1

(uhod: Kongresni trg št. 16)

preskrbuje za svoje člane

nakup

vseh gospodarskih potrebščin, posebno pa umetnih gnojil: Tomazeve žindre, kalijeve soli, solitra, superfosfatov itd., modre galice, žvepla, krme, koruzne moke, otrobov itd., semen, živine, strojev, orodja itd.;

nakup

vseh gospodinskih potrebščin;

prodajo

vsakovrstnih kmetijskih pridelkov in izdelkov.

Zaloga klajnega apna, oddaja se od 5 kg. naprej.